

Deși printre experți și specialiști locali este prezentată a fi etalonul politic suprem, tema luptei împotriva corupției ascunde mai multe presupozitii moderne, atragatoare, dar eronate, și ignora deliberat probleme specifice. Insa, cum pe fundamente indoielnice nu se poate construi nimic consistent, inevitabil apar surpari, fisuri și uneori chiar prabusiri lamentabile. In continuare am identificat patru asumptii care arunca toata chestiunea, așa cum apare ea astăzi, la periferia oricarei discuții serioase.

1. Iluzie instituțională. Cei mai inteligenți dintre justitieri „statului de drept”, ai „luptei împotriva corupției”, alături de fanaticii discursului legalist, se bazează pe presupozitia iluministă a unui design-instituțional cvasi perfect. Ideea generală, așa cum apare la Kant, de pilda, este că putem crea, doar pe baza de reguli și fără să avem nevoie de moralitatea tradițională, niste instituții atât de eficiente încât să fie constrângătoare pentru fiecare individ. „Omul va fi forțat să fie un cetățean bun chiar dacă nu este o persoană morală”, spune explicit filozoful german. Pentru Kant și pentru orice ideolog modern singura variabilă de care are nevoie este că oamenii să fie inteligenți, ceea ce înseamnă că ei să își urmărească, în cea mai bună tradiție intelectuală iluministă, propriul interes. În sensul acesta, ambiția explicită a lui Kant este de a proiecta un stat atât de bine conceput încât regulile să fie respectate inclusiv de diavoli. „Problema organizării statului, oricât de grea ar părea, poate fi rezolvată chiar și pentru o specie de diavoli, cu singura condiție că ei să fie înțelepți”. În contextul care ne preocupă pe noi, se recomandă expertiza „științifică”, bazată pe studii de caz și rapoarte extinse, și politici publice de manual pentru a alcatui un design instituțional european, prin care să obținem epurarea definitivă a corupției din spațiul românesc. De ce ar respecta, în cele din urmă, indivizii niste reguli abstracte, impersonale și reci, detașate de orice context cultural sau moral, nu ni se spune, dar esecurile instituționale fac destul de transparente problemele modelului teoretic.

2. Virtuti detasabile. Modelul iluminist in specificul sau anti-coruptie, de pilda, presupune ca din tabla virtutilor nu este nevoie decat de respectarea regulilor, desi asta nici macar nu e o virtute, pentru a face lucrurile sa mearga. Construiesti niste institutii suficient de rigurose, le inzestrezii cu niste specialisti de la care nu pretinzi absolut niciun fel de moralitate, alta decat respectarea regulilor si a misiunii institutiei, iar apoi astepti linistit sa culegi rezultatele. Iluzia aceasta moderna poate fi intalnita intr-o versiune cinematografica in diversele filme hollywoodiene, unde personajul betiv, afemeiat, necumpatat salveaza ziua si omenirea prin eforturi singulare (de curaj, de cele mai multe ori). In context local, nu este nevoie de mari eforturi imaginative pentru a sesiza eroi cu multiple tare, inzestrati de catre admiratori sinceri cu mantia puritatii, de la care se asteapta salvarea nationala (de corupti). In alte cazuri, tot de pe la noi, poti gasi in mod explicit [teoreticienii ai relativismului moral](#), care se plaseaza in fruntea cruciadei anticoruptie.

Explicatia acestei anomalii mi-a fost furnizata, ca de obicei, de prietenul meu C.: “la scara sociala exista un pachet indivizibil al virtutilor (mai bine sau mai aproximativ precizat, de la o traditie a virtutilor la alta, dar relativ usor sesizabil in linii mari, chiar si de nepracticantii inteligenti), astfel incat cine nu le urmareste 'la pachet' nu urmareste de fapt nici una si ideea ca ar exista o virtute 'separabila' (presupunand de dragul discutiei ca ideea ar fi in principiu suficient de conturata si operationalizabila in afara unei traditii adecvate) este pure sci-fi anthropology...”

3. Hipertrofia statului. Intr-o tara cu o exuberanta legislativa iesita din comun, cu fiscalitate sufocanta si reglementari luxuriante, ideea respectarii legii la litera, in special pentru antreprenori, reprezinta o provocare existentiala. In consecinta, apare firesc coruptia. Mai mult, cand statul devine principalul jucator in economie, prin investitiile publice sau prin puterea excesiva a diverselor agentii de control, “coruptia” sau, in cel mai bun caz, eludarea normelor devine practic singura formula de supravietuire economica. Ramane in picioare doar cine se aliniaza la intelepciunea practica si la metodele consacrate de-a lungul timpului, iar cei bine antrenati in acest sport avanseaza. Ceilalti pot incerca sa fie eroi, dar cei mai multi dintre ei descopera mai repede sau mai tarziu avantajele cooperarii intr-un sistem defect. Acum, este limpede ca arhanghelii luptei anticoruptie nu au in vedere in mod necesar fenomenul micro, ci marea coruptie. Insa nici din acest punct de vedere lucrurile nu stau cu nimic mai bine, deoarece naivitatea antropologica, deja atinsa la punctul precedent, persista. E pur si simplu iluzoriu a te gandi ca poti aloca putere discreționara in diverse institutii si in oamenii care le conduc, de la care nu pretinzi altfel pic de moralitate, fara sa apara invariabil problemele legale adiacente.

Pentru iluministii liberali, daca tot am luat ca referinta paradigma asta, ideea atribuirii unor puteri

Patru probleme cu lupta anti-coruptie

Scris de Ninel Ganea

Duminică, 22 Iunie 2014 20:57

---

excesive statului era o sperietoare teribila. In discursurile neaoase “de dreapta”, aceasta contributie s-a pierdut complet si s-a optat pentru directia opusa, in care se investeste multa putere discretionara (ascultari, interceptari, controale, etc) pentru realizarea dezideratelor anticoruptie. Consecinta deloc intamplatoare o reprezinta coruptia avansata si razboiul tuturor impotriva tuturor. Pentru cei care se plang de exceptionalismul local, exista [resurse ample](#) privind implicarea liderilor occidentali, frecventabili, civilizati in scheme de coruptie pe langa care cele romanesti par frivole.

4. Legea de fier a oligarhiei. Una dintre putinele legi din stiintele sociale, trecuta cu vederea, de obicei, si care, luata in serios, arunca dubii relevante asupra intregului proces democratic, dar nu numai. Daca partidele ii aduc in frunte pe cei mai rai, atunci este improbabil ca politicienii de frunte sa aiba vreun interes, fara sa luam in calcul posibilitatea reala, in contextul institutional si cultural dat, de a opri coruptia. “Politicienii, rareori sau daca vreodata ajung pe merit in functii publice, cel putin in statele democratice. Uneori acest lucru se intampla, dar numai printr-un miracol. In mod normal, sunt alesi pentru cu totul alte motive, principalul fiind puterea lor de a impresiona si a-i incanta pe cei defavorizati intelectual”, scria perceptiv

[H.L. Mencken](#)

, care nu anticipase inca fascinatia pe care cei rai o pot exercita chiar asupra “elitelor” intelectuale si nu doar asupra celor mai putin inzestrati. Mai mult, legea de fier a oligarhiei functioneaza nu doar pentru partide, ci se aplica in egala masura pentru orice organizatie supradimensionata, fie ea publica sau privata.

Dezbaterea locala este poluata inasa de partizanat, dar ar fi neobisnuit sa fie altfel cata vreme [statul](#)

ramane principalul agent economic, iar butoiul cu privilegii (functii, subventii, sponsorizari, numiri) se imparte in functie de pozitionarea politica.